

"אם לא נילחם על האמת, המיתוסים שוב יחליפו את המציאות":

"אם לא נילחם על האמת, המיתוסים שוב יחליפו את המציאות"

יצחק אגם, קצין שריון ששימש כמפקד מחלקה באוגדתו של אריק שרון במהלך מלחמת יום הכיפורים, משיק סרט תיעודי ("האגם המר"), החושף צדדים פחות מוכרים של המלחמה ומנסה לנפץ את האגדה שנוצרה סביב שרון. עכשיו הוא משחזר את הלחימה באותם ימים, עד פציעתו, מסביר למה היה חשוב לו להבין מה באמת היה שם, ומדבר על הטעויות של הגנרלים שמשותפות למחדל של אז ולמחדל 7 באוקטובר

דודי פטימר

שנה אחרי שחצה את תעלת סואץ במלחמת יום הכיפורים, יצחק (איציק) אגם עדיין נחם – הפעם לא על שטח, אלא על האמת. מפקד המחלקה מגדס"ר 87 באוגדתו של אלוף אריאל שרון (אוגדה 143), שנפצע בקרב טיהרה קו הטילים במלחמה הזיא, שב כעת אל התעלה –דרך הספר "גבורת לוחמים, שגיאות גנרלים" שחוציא לאחורנה, והסרט התיעודי החדש "האגם המר" (בימוי יובל כהן), שיושק היום (16:30) בסינמטקת תל אביב.

בשניהם הוא מציג מסמכים, הקלטות ועי דויות נדירות שמטרתם היא להטיל ספק במיי תוס "אריק שרון הגיבור", וטוען כי שרון הפך פקודות, סיכן חייל לוחמים ועיצב גרטיב תקשור רתי מחמאי על חשבון האמת. כך, למשל, בקי רימון של הסרט ניתן להאזין להקלטות נדירות של שרון, אז מפקד אוגדה 143 (עוצבת עמוד האש), בוויכוחים סורעים עם הרמטכ"ל דאז, רא"ל דוד (דודו) אלעזר, ואלוף פיקוד הדרום שמואל גונן (נורודיש). ההקלטות מתעדות את ניסיונותיהם של הפיקודים הצבאיים לשכנע את שרון לצייט לפקודות ולא לפעול על דעת עצמו, עד דריות של לוחמי לשעבר, שמר

צילום: אברהם רון, במחנה

"ראיתי מקרוב איך הוא מתנהל, זה היה שונה מאוד מהמיתוס הציבורי". שרון במלחמת יום הכיפורים

שנתיים. שנה שלמה הקדשנו רק לווידוא העובדות. לא רצינו ליפול בשום פרט, כי הנושא הזה כל כך רגיש וכל טעות עלולה לעוות את ההיסטוריה. הייתה לנו תחקירי גית מדהימה שחיפשה מסמכים, עדויות והקי לטות – ממש עבודת בילוש. יובל כהן ידע לתפר את כל העדויות לכדי סיפור אחד ברור ואנושי. חלק מהראיונות שבסרט נעשו עוד בעבר, במקומות אחרים, ויובל הצליח לחבר את כל זה בצורה מאוד חכמה. זה לא סרט שמי נסה להאשים – אלא להבין. להבין מה באמת קרה שם, ולמה נכתבה על זה גרסה אחת בלבד במשך 50 שנה".

אגם עצמו מודה שבמשך שנים לא הצליח להתנתק מהחומו: "קראתי בלי סוף על המל'מה, על הקרבות, על ההחלטות. ככל שחקרתי יותר – הבנתי כמה חלק מהדברים שסיפרו לנו פשוט לא מדויקים. הסרט הזה הוא ניסיון קטן לתקן".

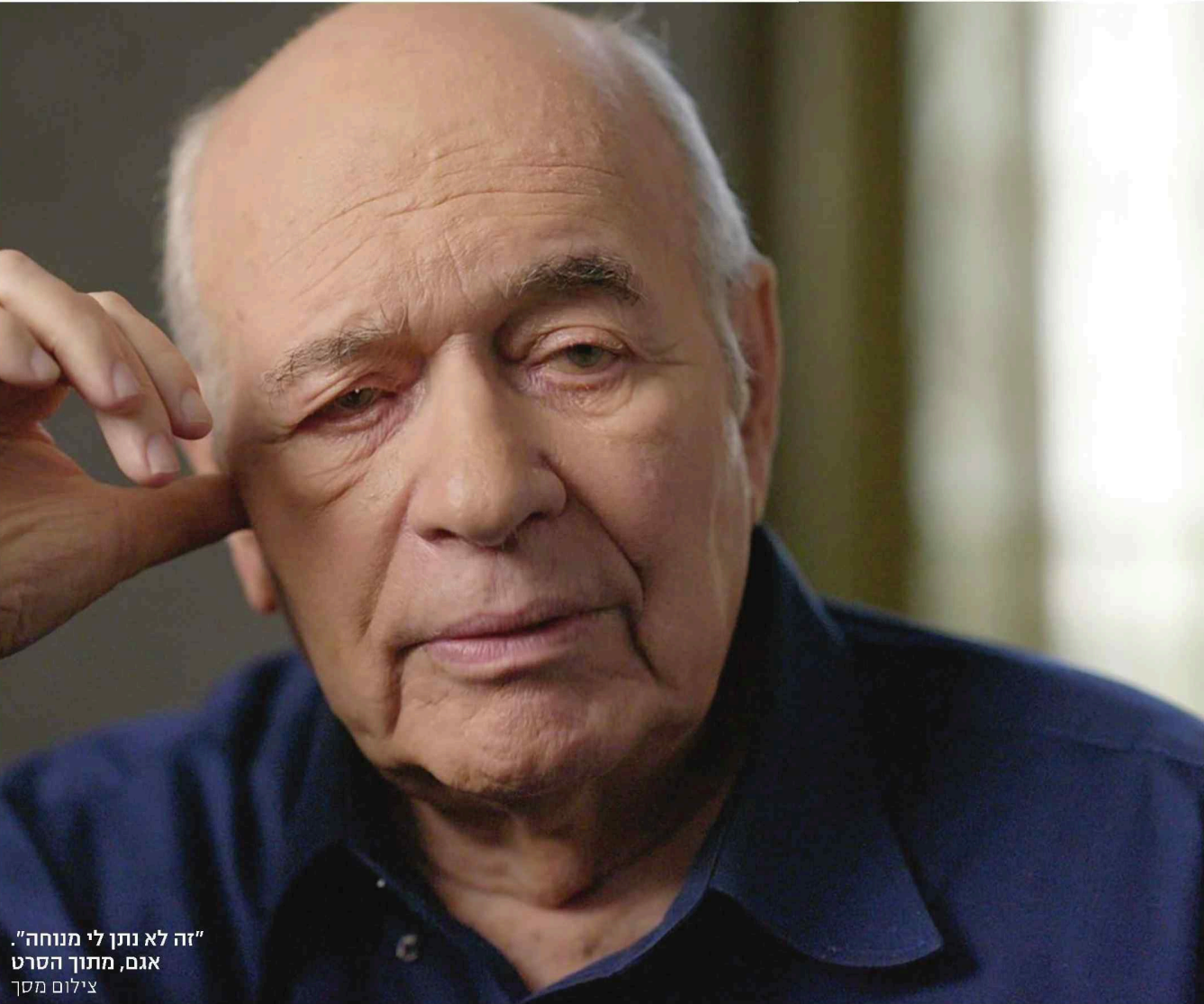
"שרון יצר בלגן"

אגם, ששירת בשירות המילואים בסירת שריון בפלוגתו של רפי ברליב (שנפל במלחמה, ד"ם) – אחיינו של הרמטכ"ל לשעבר חיים ברליב – לא מבוזבז זמן בשיחה ומר חוזר לאותו

יום גורלי: 6 באוקטובר 1973, היום שבו פרצה מלחמת יום הכיפורים. "זה היה שבת צעהריים, באמצע יום הכיפורים", הוא נזכר. "ראיתי מהלחן כלי רכב צבאיים על הכביש, ואמרתי לאשתי: 'יש מל'חמה'. ארותי תיק ונסעתי למחסני החירום של היחידה. משם יצאנו דרומה – נסיעה של כ־300 קילומטר – וב־7 באוקטובר בשעה 14:00, בדיוק יום לאחר פרוץ המלחמה, הגענו לתעוז שנקרא 'טלויזיה', כי ממנו אפשר היה לראות היטב גם את הכוחות שלנו וגם את הכוחות המצריים".

ב־8 באוקטובר פתחו המוצרים במתקפה על מחנה טסה שבצפון־מערב סיני, ויחידתו של אגם תקפה בחזרה וכלמה את האויב. למחרת, ב־9 באוקטובר, טיפסו במעלה רכס "כישוף", ממזרח לתעלת סואץ. "כיוון שהמצרים ירו עלינו טילים – לראשונה – ירדנו מהגגמ"ש וטיפסנו ברגל לעמדת תצפית של מודיעין דרום. שם זיהיתי את מקור הירי, וכך הצליח

נו לפתח שיטות והתחמקות באמצעות נסיעה בויגוג", הוא מושהו. "אבל חשוב מזה – גיליינו שמדובר לקו הטילים יש אוור ריק לחלוטין, ללא כוחות. אם היינו מתקרמים לשם, היינו משיגים יתרון מבצעי, אבל שרון לא הסכים שנגנוע. את הלילה עשינו במעוז 'לקקו', בקצה הצפון־מזרחי של האגם המר הגדול, המחובר

"זה לא נתן לי מנוחה". אגם, מתוך הסרט צילום מסך

7 באוקטובר זה מחדל נוראי וגרוע הרבה יותר ממלחמת יום הכיפורים. במלחמה ההיא היה לנו צבא בשטח, ואילו הפעם לקח שעות עד שהצבא הגיע לעוטף. זה לא בדיון של חיילים, אלא זה בדיון של הממשלה ושל הגנרלים"

לתעלת סואץ (במצרים).

באותו לילה, לרבריו, התנהל ויכוח חריף בין שרון, שדרש לצלוח את התעלה, ובין הרמטכ"ל דדו, שהתנגד. "לא הייתה לנו מס' פיקתחמוש – רובה אחד לכל צוות, עוזי לכל טנק. זו הייתה התאבדות אם היינו מנסים לצ'לוח אז. גם 'גשר הגלילים', גשר גייר שפותח במיוחד לצליחה, עדיין לא היה מוכן, ומעבר לתעלה חיכו שלוש דיוויזיות מצריות", אומר אגם.

בימים שלאחר מכן הצליחו אגם ולוחמיו ללכוד קומנדו מצרי שניסה לנחות בשטח ישראל באמצעות מסוקים, ויצאו לפעולות תקיפה נוספות, בהוראת שרון. "כבר בזמן אמת היה ברור ששרון פועל בלי אישור", הוא אומר. "הוא עשה התקפות על דעת עצמו – זה לא רק א"מילוי הוראה, זו הפרת פקודה. בגללו איבדנו הרבה חיילים וטנקים. בפיקוד הדרום ניסו לארגן את ההתקפה, אבל שרון יצר בלגן".

ליחה מערבה ולמוטט את קווי האספקה המצריים. "ממשלת ישראל והמטכ"ל רצו לסיים את המלחמה בהכרעה", מספר אגם. "אבל בשטח הייתה תחושה של כאוס – שרון רצה דבר אחד, ודודו ברליב דרשו זהירות. לכל אחד הייתה תר'בנית משלו".

ריאיון רווי שקרים

"באותו ערב הכל בער", הוא ממשיך. "נס'ענו צפונה לאורך קו המצרים, ופתאום ירו עלינו – אחד החיילים נהרג ואחר נפצע. הת'קרמנו וראינו ממול שיירות של משאיות מצ'ריות. כשהראשונה התפוצצה, כל האזור התמלא באש. רפי ברליב, המ"פ שלנו, הורה לזוז מהמקום. אבל לא היה מודיעין – שרון פעל בלי מודיעין בכלל. הוא פשוט לא ידע מי מחכה לו בציר 'טר'טור' (ציר רוחב שהיווה את נקודת צליחת התעלה, ד"פ), שם ישבה חטיבה מצרית של חי"ר ג'ט ש'דפקו' את רוב הכוחות".

בשטח שלט הבלבול. "בלי'לה הם לא ראו אותנו, ואנח'נו לא ראינו אותם", מספר אגם. "פתאום המצרים התחילו לירות על גדרו 184 של אברהם אלמוג. תוך דקות הלכו שם 20 טנקים.

אנחנו היינו דרומה יותר, וראינו את הפיצוצים מרחוק. אחר כך קיבלנו פקודה לתגבר את הגי'דוד. רפי (ברליב) התחיל לנסוע צפונה, אבל אש נפתחה עליו. הפגזו הראשון פגע ישירות בטנק שלו, והוא נהרג במקום. היחיד שניצל היה הנגח. זה היה רגע ששבר את כולנו. ראיתי את הטנק עולה בלהבות. עורנו לפנות פצועים, העלינו אותם על הנגמ"ש שלי, וכל הזמן המשכנו לנ'סוע באפלה, בין פגזים ופיצוצות. אז הבנתי כמה הקרב הזה היה לא מתואם. שרון רץ קדימה, בלי לדעת מה יש מולו, ואנחנו שילמנו את המחיר". בשלב מסוים קיבל הכוח של אגם פקודה לטהי'ר גם את חלקו המערבי של קו הטילים, הסמוך ממש לתעלה. "קיבלנו פקודה להתק'דם עם הנגמ"שים לעבר קו הטילים", הוא נזכר. "הטנקים היו הראשונים, ואז פתאום פקודה לה'חליף אותם ולהתקרב בעצמנו. מהנגמ"שים, אם יש לנו טווח של 400 מטרים, לטייל יש טווח של 300 מטרים. עד שהספתי לחשוב – הנגמ"ש שלנו חטף טיל מקרימה".

הפגיעה הייתה קשה: "נהרגו הקשר והנגח שלי, ואני נפצעת. איבדתי שליטה על הגוף, לא הצלחתי להזיז כלום. בסוף הצלחתי איכשהו להרים את עצמי, אבל נשברה לי חוליה בגב והייתי שרוף".

אגם פונה מנקודת הקרב בנגמ"ש אחר לתאג"ד, שם הבחין הרופא שהרסיסים הגיעו שפת התעלה, ליד מעוז 'מצמד", אומר אגם.

"אני זוכר כל מטר".

בלי 18 באוקטובר קיבל שרון את האישור המיוחד לצלוח את תעלת סואץ. אוגדתו חצתה את תעלה ופנתה צפונה, במטרה לבתר ולר'חוק את הצבא המצרי. התנועה הייתה מהירה וקטלנית – עמדות הטק"א (טייל קרקע אוויר) חוסלו, והוקם מסדרון אסטרטגי שאפשר את חורתי של חיל האוויר לפעולה מלאה באזור שרון, בדרכו האופיינית, תתר להורחב את הצ'

– לקרוא מיר למישהו", הוא מושהו. "הוא מושהו. לאחר טיפול ראשוני בשטח חוטס אגם לבית החולים איכילוב, שם החל מסע ההחלמה הארוך שלו. בימים שאחרי צליחת התעלה המשיך שרון בטיהורה משתי גזרות מכוחות מצריים, אוגדתו המשיכה לנוע צפונה עד שהגיעה למ'באות אסמאעיליה, שם נעצרה בעקבות הפ'סקת האש שנכנסה לתוקפה ב־24 באוקטובר. אגם הרגיש שהוא רואה את שרון כפי שאיש

בציבור אינו מכיר. "כששהיתי בבית החולים קראתי ריאיון עם שרון שפורסם ב'מעריב' ובר' לו היה רווי שקרים", הוא נזכר. "ראיתי מקרוב איך הוא מתנהל, וזה היה שונה מאוד מהמיר

תוס הציבורי ומהריאיון הזה ואלו שבאו אחריו. הרגשתי חובה לעשות משהו".

הספר "גבורת לוחמים, שגיאות גנרלים"

הצעד הראשון היה לפנות אל אלוף חיים הרצוג, לימים נשיא המדינה. "שבתאי איתו על כוס מיץ ושני כריכים, וסיפרתי לו את כל מה שאני יודע", הוא מספר. "הוא אמר לי: 'מה שאתה יודע זה רק קצה הקרחון', אבל הוסיף שהוא לא יכול לעזור לי, ושלח אותי לעזר ויצמן". ויצמן, שהיה אז בדרכו לפ'ר ליטיקה, נפגש גם הוא עם אגם, אך טען שאין בידו יכולת לסייע. מאוכזב ומותש פרש אגם בשלב מסוים מהמאבק לחשיפת "האמת ההיסטורית", כל שזנן. לאחר המלחמה נשלח מטעם החברה שבה עבד לארצות הברית והש'תקע בעיירה לוס אלטוס שבצמק הסיליקון. בשנים הבאות בנה חיים חדשים, אך לא הת'נתק מהעבר: "כל הזמן חקרתי את המלחמה. קראתי, ראייתי, אספתי חומרים. זה לא נתן לי מנוחה".

כעבור שנים הציעו לו העיתונאים אילן כפיר דני דור – שעסקו בתיעוד סיפור גרס"ד 87 במלחמת יום הכיפורים – לכתוב ספר משלו. את הספר הוא כתב, ובמקביל החל לעבוד כא'מור גם על הסרט. "חשבתי שהגיע הזמן לספר את האמת", אומר אגם. "לא כי זו הייתה משרת חי, אלא כי זה צורך פנימי".

7 באוקטובר 2023. צה"ל מופתע שנית יושב הקונסנציה שאפיינה את מלחמת יום הכיפורים מתנפצת. לא למדנו כלום?

"אני חושב שהרור הצעיר של הלוחמים המ'פקדים אירי, אני מסיר בפניהם את הכובע. מי שטעה הפעם, כמו גם במלחמת יום הכיפורים, אלו הגנרלים. זה מחדל נוראי וגרוע הרבה יותר ממחדל מלחמת יום הכיפורים. במלחמה הזיא היה לנו צבא בשטח, ואילו ב־7 באוקטובר לקח שעות עד שהצבא הגיע לעוטף. זה לא בדיוון של חיילים, אלא זה בדיוון של הממשלה ושל הגנרלים, כל מי שאחראי על ביטחון ישראל. ללוחמים, וגם לאזרחים שלחמו באותו בוקר, מגיע הרבה כבוד. אני מקווה שיוסקו המסקנות כדי שדבר כזה לא יקרה שוב".

המצרים התחילו לירות על גדוד 184 של אברהם אלמוג – תוך דקות הלכו שם 20 טנקים. היינו דרומה יותר, וראינו את הפיצוצים מרחוק. עזרנו לפנות פצועים, והמשכנו לנסוע באפלה, בין פגזים ופיצוצות. הבנתי כמה הקרב הזה היה לא מתואם. שרון רץ קדימה, בלי לדעת מה יש מולו"